

**ПРОЦЕСУАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗГЛЯДУ
ЦИВІЛЬНОЇ СПРАВИ У ДИСТАНЦІЙНОМУ СУДІ
ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ ДЕРЖАВИ**

Перунова Олена Миколаївна

кандидат юридичних наук, доцент

*Харківського національного автомобільно-дорожнього університету
м. Харків, Україна*

Сьогодні Україна опинилося в дуже складному становищі відносно розгляду цивільних справ у судах, воєнний стан нашої країни привніс дуже багато вимушених змін цивільного процесуального законодавства та поставив роботу судової системи на новий «екстремальний» рівень, це в свою чергу передбачає зовсім новий погляд правової процесуальної сучасності, процесуальної форми цивільного процесу, документообігу, використання нових положень, норм права та законів, що вимагають в свою чергу зовсім по іншому поглянути на суб'єктів цивільних процесуальних правовідносин, де велике значення набуває саме суд.

Однією з важливих характеристик судової системи, суду, вважається розгляд справи про захист порушеного, невизнаного або оспорюваного права, свобод чи інтересів, що виникають у цивільно-правових відносинах і що є важливим для кожного громадянина України не тільки в мирний час, а і під час війни – це можливість захистити свої права. Суд не повинен зупинятися при реалізації цього права, держава повинна підтримувати працю цього край необхідного незалежного органу для суспільства.

У період воєнного стану, відповідно до ст. 10 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», повноваження судів не може бути припинені, а частина 2 статті 26 зазначеного закону передбачає, що скорочення чи прискорення будь-яких форм судочинства забороняється. Статтею 11 Закону України «Про судоустрій та статус суддів» передбачено, що учасникам судового процесу на підставі судового рішення забезпечується можливість брати участь у судовому засіданні в режимі відео конференції у порядку, встановленому законом. Обов'язок забезпечити проведення відео конференції покладається на суд, який отримав судові рішення про проведення відео конференції, незалежно від спеціалізації та інстанції суду, який прийняв таке рішення. Крім того багато змін та нових статей набула законодавча база ЦПК України, а саме: ст 212 ЦПК України «Участь у судовому засіданні в режимі відео конференції», а саме:

1. Учасники справи мають право брати участь у судовому засіданні в режимі відео конференції поза межами приміщення суду відповідно технічної можливості, про яку суд зазначає в ухвалі про відкриття провадження у справі, крім випадків, коли явка цього учасника справи в судове засідання визнана судом обов'язково.

2. Учасник справи подає заяву про участь у судовому засіданні в режимі відео конференції поза межами приміщення суду не пізніше ніж за п'ять днів до судового засідання. Копія заяви в той самий строк надсилається іншим учасникам справи.

3. Учасники справи беруть участь у судовому засіданні в режимі відео конференції поза межами приміщення суду з використанням власних технічних засобів та електронного підпису згідно з вимогами Положення про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему та/або положень, що визначають порядок функціонування окремих підсистем (модулів).

4. Ризики технічної неможливості участі в відео конференції поза межами приміщення суду, переривання зв'язку тощо несе учасник справи, який подав відповідну заяву.

5. Суд може постановити ухвалу про участь учасника справи у судовому засіданні в режимі відео конференції в приміщенні суду, визначеному судом.

6. Свідок, перекладач, спеціаліст, експерт можуть брати участь в судовому засіданні в режимі відео конференції виключно в приміщенні суду.

7. У клопотанні про участь у судовому засіданні в режимі відео конференції в приміщенні суду в обов'язковому порядку зазначається суд, в якому необхідно забезпечити її проведення. Таке, клопотання може бути подано не пізніше як за п'ять днів до відповідного судового засідання.

8. Копія про участь особи у судовому засіданні в режимі відео конференції в приміщенні суду негайно надсилається до суду, який зобов'язаний організувати її виконання, та особі, яка братиме участь у судовому засіданні в режимі відео конференції.

9. Суд, який забезпечує проведення відео конференції, перевіряє явку і встановлює тих, хто з'явився, а також перевіряє повноваження представника.

10. Використовувані судом і учасниками судового процесу технічні засоби і технології мають забезпечувати належну якість зображення та звуку, а також інформаційну безпеку. Учасникам судового процесу має бути забезпечена можливість чути і бачити хід судового засідання, ставити запитання і отримувати відповіді. Здійснювати інші процесуальні обов'язки і права.

11. Відеоконференція у якій беруть участь учасники справи, фіксується судом, який розглядає справу, за допомогою технічних засобів відео– та звукозапис зберігається в матеріалах справи.

12. Суд у порядку передбаченою цією статтею, за власною ініціативою переднього ув'язнення або в установі виконання покарань. Може постановити ухвалу про його участь у судовому засідання в режимі відео конференції в приміщенні такої установи. При цьому дії, передбачені частиною дев'ятою цієї статті, здійснюються службовою особою тої установи.¹

Процесуальна форма кожного цивільного процесу безперечно відрізняється одна від одної своїм змістом, юридичними фактами, які є у справі, документами, які використовуються судом, але сама вона повинна відповідати ЦПК України. Сьогодні воєнний стан України диктує зовсім новий підхід оформлення цивільного судочинства та оформлення процесуальних дій – це необхідність, яка прискорила та знайшла нове, альтернативне ведення процесу.

Тому, треба зазначити той факт, що це спонукало юристів – процесуалістів поглянути зовсім по іншому на нові тенденції процесуальної діяльності суду та учасників судового процесу, від ведення яких, при підготовці та розгляді цивільної справи залежить винесення законного та обґрунтованого судового рішення, налаштування їх технічних здібностей і можливості оформлення в електронному форматі позовну заяву, якість донесення до суду своїх процесуальних та матеріальних вимог. Хоча б тому, що позивач повинен мати електронний підпис, а ми знаємо, що не всі учасники цивільної справи його мають, без накладання такого підпису неможливо створити процесуальний документ та здійснити його направлення через сервіс «Електронний суд».

Отже, вважаємо, що класична процесуальна форма і зміст завжди у цивільному судочинстві була і є фундаментальною гарантією української правової системи, результатом досягнення справедливості і вирішення спірних питань для громадян України.

Стан ведення судового судочинства у зв'язку з військовою агресією значною мірою змінив та переорієнтував діяльність ведення судом цивільної справи. ЦПК України передбачає у своїх нормах ведення цивільного судочинства за допомогою великої кількості процесуальних актів-документів та фіксування судового розгляду за допомогою технічних носіїв, з застосуванням певних правових правил, що надає цим паперам юридичної сили.

---

¹ Цивільний процесуальний кодекс України: станом на 3 вересня 2021 року. – Харків : Право, 2021. – 220 с.

Нові підходи до правосуддя України, затверджують у національному законодавстві особливості реалізації його, а головною метою, як зазначено в ст. 55 Конституції України залишається той факт, що права та свободи громадянина повинні захищатися судом.

Згідно зі ст. 1 ЦПК України завданнями цивільного судочинства є справедливий, неупереджений та своєчасний розгляд і вирішення цивільних справ з метою захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав. Свобод чи інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави.

Таким чином, потрібно зазначити, що судова система зовсім по іншому використовує підходи до оформлення, зберігання, обґрунтування, видачі постанов, фіксування судового процесу, але неодмінним залишається захист громадських інтересів, прав громадян. Слід зазначити, що «зміст» і «форма» цивільного судочинства завжди мали значення для матеріального та процесуального вирішення питань, тому нова форма оформлення та ведення судового розгляду не повинна впливати на результат якості вирішення спору. Процесуальна форма повинна сприяти послідовності і системі тих дій, які складають судочинство.

Отже, ведення розгляду цивільної справи дистанційно і класично, вважаємо залишиться у ЦПК України, безперечно ми є прихистком класичної процесуальної форми ведення судочинства, але в період воєнного стану головною метою є все ж таки не залишити громадян права звернутися за захистом до суду, а також зберегти життя громадян України. Процесуальна форма, яка пронизує судочинство з цивільних справ, є не формальністю, якою можна зневажити, а законодавчо встановленим засобом здійснення правосуддя, тому суворе її дотримання, юридичне обґрунтування, кваліфіковане укладання цивільно-процесуальних документів становить одну з основних умов, яка забезпечує законність судової документації і розгляду судової справи.